

Kaip ir apie ką kalbėti: ruošiamės pirmajam tarpiniam patikrinimui

2023 m.

Iš dokumentų

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTRAS
ĮSAKYMAS
DĖL 2023–2024 MOKSLO METŲ LIETUVIŲ KALBOS IR
LITERATŪROS ĮSKAITOS, TARPINIŲ PATIKRINIMŲ IR BRANDOS EGZAMINŲ
TVARKARAŠČIŲ PATVIRTINIMO

2023 m. rugsėjo 12 d. Nr. V-1203
Vilnius

19. Lietuvių kalba ir literatūra (B, pirmasis)	2024 m. balandžio 2–5 d. (A, T, K, Pt)	8 val.
20. Lietuvių kalba ir literatūra (A, pirmasis)	2024 m. balandžio 2–5 d. (A, T, K, Pt)	8 val.

I tarpinis patikrinimas (kalbėjimo dalis)

Lietuvių kalbos ir literatūros bendrojo kurso pirmojo tarpinio patikrinimo užduoties pavyzdys

Lietuvių kalbos ir literatūros išplėstinio kurso pirmojo tarpinio patikrinimo užduoties pavyzdys

Lietuvių kalbos ir literatūros bendrojo ir išplėstinio kursų pirmojo tarpinio patikrinimo užduoties vertinimo instrukcija

Kalbėjimo užduočių atliktys

Atlikčių garso įrašai (atitinkamą įrašą galima susirasti pagal garso įrašo kodą)

Lietuvių kalbos ir literatūros bendrojo kurso pirmojo tarpinio patikrinimo užduoties pavyzdys (1 variantas)

Lietuvių kalbos ir literatūros bendrojo kurso pirmojo tarpinio patikrinimo užduoties pavyzdys (2 variantas)

Lietuvių kalbos ir literatūros išplėstinio kurso pirmojo tarpinio patikrinimo užduoties pavyzdys

Lietuvių kalbos ir literatūros bendroji programa

(2022 m. rugsėjo 30 d., Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų programų 13 priedas)

Bendrasis kursas

39.5. Pirmojo tarpinio patikrinimo (bendrojo kurso), rengiamo pirmaisiais vidurinio ugdymo programos metais, užduoties struktūra:

39.5.1. lietuvių kalbos ir literatūros mokymo(si) turinio ir pasiekimų sritys procentais pirmojo tarpinio patikrinimo (bendrojo kurso) užduotyje:

Pasiekimų ir mokymo(si) turinio sritys	Užduoties taškai procentais
Kalbėjimas, klausymas ir sąveika	80
Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas	20
Iš viso taškų procentais	100

Pastaba. Lentelėje pateikti skaičiai yra orientaciniai, užduotyje galima iki 5 procentų paklaida.

39.5.2. užduotis rengiama centralizuotai, vertina vertinimo komisija. Pateikiamas publicistinis tekstas su keliais nukreipiamaisiais klausimais, užduotimis (pavyzdžiui, pristatyti perskaitytą tekstą, įvertinti teksto autoriaus požiūrį į tekste svarstomą problemą, su juo polemizuoti ir pan.). Diskusija teksto tema ar problema vyksta ne mažiau kaip pusę mokinio kalbėjimui skirtą laiką.

Lietuvių kalbos ir literatūros bendroji programa

(2022 m. rugsėjo 30 d., Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų programų 13 priedas)

Išplėstinis kursas

39.8. Pirmojo tarpinio patikrinimo (išplėstinio kurso), rengiamo pirmaisiais vidurinio ugdymo programos metais, užduoties struktūra:

39.8.1. lietuvių kalbos ir literatūros mokymo(si) turinio ir pasiekimų sritys procentais pirmojo tarpinio patikrinimo (išplėstinio kurso) užduotyje:

Pasiekimų ir mokymo(si) turinio sritys	Užduoties taškai procentais
Kalbėjimas, klausymas ir sąveika	80
Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas	20
Iš viso taškų procentais	100

Pastaba. Lentelėje pateikti skaičiai yra orientaciniai, užduotyje galima iki 5 procentų paklaida.

39.8.2. užduotis rengiama centralizuotai, vertina vertinimo komisija. Pateikiamas publicistinis tekstas su keliais nukreipiamaisiais klausimais, užduotimis (pristatyti perskaitytą tekstą, įvertinti teksto autoriaus požiūrį į tekste svarstomą problemą, su juo polemizuoti ir pan.). Diskusija teksto tema ar problema vyksta ne mažiau kaip pusę mokinio kalbėjimui skirtą laiką.

Kalbų valstybinių brandos egzaminų užduočių aprašas

(Nacionalinės švietimo agentūros direktoriaus 2023 m. spalio 12 d. įsakymas Nr. VK-701)

Užduoties pobūdis

Bendrasis kursas

Pateikiamas tekstas su keliais nukreipiamaisiais klausimais, užduotimis (pvz., pristatyti perskaitytą tekstą, įvertinti teksto autoriaus požiūrį į tekste svarstomą problemą, su juo polemizuoti ir pan.). **Diskusija teksto tema ir (ar) problema** vyksta ne mažiau kaip pusę kandidato kalbėjimui skirtą laiką. **Tekstas publicistinis** (pvz., straipsnis, reportažas, laiškas, interviu ar jų ištraukos). **Tekstų tematika ir (ar) problematika įvairi, aktuali, apimanti platų kultūrinių visuomeninių problemų spektrą.** Gali būti pateikiami **literatūrinės publicistikos tekstai** (pvz., publicistiniu stiliumi parašytos recenzijos, straipsniai, kiti pamąstymai apie literatūrą, esė ar kito žanro tekstai). **Tekstas** autentiškas arba minimaliai koreguotas, **iki 400 žodžių** apimties.

Išplėstinis kursas

Pateikiamas publicistinis tekstas su keliais nukreipiamaisiais klausimais, užduotimis (pvz., pristatyti perskaitytą tekstą, įvertinti teksto autoriaus požiūrį į tekste svarstomą problemą, su juo polemizuoti ir pan.). **Diskusija teksto tema ir (ar) problema** vyksta ne mažiau kaip pusę mokinio kalbėjimui skirtą laiką. **Tekstas publicistinis** (pvz., straipsnis, reportažas, laiškas, interviu ar jų ištraukos). **Tekstų tematika ir (ar) problematika įvairi, aktuali, apimanti platų kultūrinių visuomeninių problemų spektrą.** Gali būti pateikiami **literatūrinės publicistikos tekstai** (pvz., publicistiniu stiliumi parašytos recenzijos, straipsniai, kiti pamąstymai apie literatūrą, esė ar kito žanro tekstai). **Tekstas** autentiškas arba minimaliai koreguotas, **iki 500 žodžių** apimties.

Tikrinamos gebėjimų grupės

Bendrasis kursas

Kalbėjimas, klausymas ir sąveika:

dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose, klausosi ir kalba, atsižvelgdamas į situaciją, tikslą, adresatą; tinkamai vartoja kalbinės raiškos priemones, laikosi kalbos normų; taiko klausymosi ir kalbėjimo strategijas.

Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas:

aptaria skaitomą tekstą, analizuoja, interpretuoja, daro išvadas, remdamiesi literatūros žiniomis; vertina skaitomo teksto turinį ir raišką.

Išplėstinis kursas

Kalbėjimas, klausymas ir sąveika:

dalyvauja įvairiose komunikavimo situacijose, klausosi ir kalba, atsižvelgdamas į situaciją, tikslą, adresatą; tinkamai vartoja kalbinės raiškos priemones, laikosi kalbos normų; taiko klausymosi ir kalbėjimo strategijas.

Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas:

aptaria skaitomą tekstą, analizuoja, interpretuoja, daro išvadas, remdamiesi literatūros žiniomis; vertina skaitomo teksto turinį ir raišką; atskleidžia filologinį ir kultūrinį išprusimą.

Kiti reikalavimai

Bendrasis kursas

Išplėstinis kursas

Taškų skaičius	20 tšk.
Trukmė	Ruošiamasi kalbėjimui 20 min. , kalbama(si) – iki 10 min. Sudaromas laikančiųjų sąrašas 30 min. intervalais.
Užduoties pateikimas	Užduotis rengiama centralizuotai. Vykdomo centras – mokykla, kurioje mokinsys mokosi, arba jungtinis kelių mokyklų centras. Elektroninė užduotis mokiniui, elektroninė medžiaga (vertinimo lapas, užduotis, vertinimo instrukcija) vertintojui.
Priemonės ir priedai	Kompiuteris mokiniui, lapai užrašams, 2 kompiuteriai dviem vertintojams. Reikalavimus priemonių ir medžiagos pateikimui nustato pirmojo lietuvių kalbos ir literatūros tarpinio patikrinimo vykdymo instrukcija.
Kandidatų atliktų užduočių vertinimas	2 vertintojai, tos pačios arba kitos mokyklos mokytojai.

Nacionalinės švietimo agentūros direktoriaus 2023 m. spalio 12 d. įsakymas Nr. VK-701. Prieiga internetu:
https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2023/10/VBE_uzduociu_aprasas_Kalbos.pdf

Vertinimo kriterijai (20 taškų)

Kalbinančio vertintojo vertinimo kriterijai (holistinis vertinimas; surinkti taškai pridedami prie bendro taškų skaičiaus)

Aprašas	Taškai
Užduotis atlikta puikiai (įvykdyti visi pateikti reikalavimai): išsamiai atskleista tema, pristatymas (mokinio monologas) struktūruotas, pokalbio metu mokinio teiginiai visiškai adekvatūs (plėtojama pateikto teksto mintis), tinkamai išplėtoti, kalbama sklandžiai, vartojamas tinkamas, turtingas, įvairus žodynas, neužfiksuota didelių klaidų .	4
Užduotis atlikta gerai (įvykdyti dauguma pateiktų reikalavimų): pakankamai atskleista tema, pristatymas (mokinio monologas) struktūruotas, pokalbio metu mokinio teiginiai visiškai adekvatūs (plėtojama pateikto teksto mintis), tiksliai ir išsamiai atsakoma į didesnę dalį klausimų, kalbama sklandžiai, vartojamas tinkamas, turtingas, įvairus žodynas, gali pasitaikyti viena kita klaida .	3
Užduotis atlikta patenkinamai (įvykdyti dauguma pateiktų reikalavimų): tema atskleista iš dalies, pastebimas vienas kitas pristatymo (mokinio monologo) struktūros ar nuoseklumo trūkumas, pokalbio metu mokinio teiginiai visiškai adekvatūs (plėtojama pateikto teksto mintis), bet atsakymams stinga tikslumo, išsamumo, užfiksuojama sklandaus kalbėjimo trūkumų, vartojamas iš dalies tinkamas, bet neįvairus žodynas, gali pasitaikyti viena kita didelė klaida arba daug nedidelių klaidų .	2
Užduotis atlikta silpnai (įvykdyti mažiau nei pusė užduoties reikalavimų): tema atskleista nepakankamai, pristatymas (mokinio monologas) nestruktūruotas, pokalbio metu išsakyti mokinio teiginiai tik iš dalies adekvatūs (plėtojama pateikto teksto mintis), tiksliai ar išsamiai atsakoma į mažesnę dalį klausimų, vartojamas žodynas ribotas, užfiksuojama nemažai klaidų .	1

Vertintojo vertinimo kriterijai

Kriterijus	Kriterijaus aprašas	Taškai
Kalbėjimo tikslo supratimas	Tiksliai suprastas kalbėjimo tikslas: įvykdyti visi užduoties reikalavimai (pvz., pristatyti, apibūdinti perskaitytą tekstą, įvertinti teksto autoriaus požiūrį į tekste svarstomą problemą ir pan.).	3
	Iš esmės suprastas kalbėjimo tikslas: įvykdyti dauguma užduoties reikalavimų.	2
	Iš dalies suprastas kalbėjimo tikslas: įvykdyti mažiau nei pusė užduoties reikalavimų.	1
	Užduoties atlikimas neatitinka anksčiau aprašytų reikalavimų.	0
Temos, klausimo atskleidimas	Tema atskleista išsamiai ir argumentuotai. Aiški pagrindinė kalbėjimo mintis ir iš jos kylantys ar į ją vedantys svarbiausi teiginiai, aiškiai atskleidžiama mokinio pozicija. Teiginiai, įžvalgos pagrindžiami tinkamai pasirinktais argumentais (pvz., pasakojimai, pavyzdžiai, analogijos ir pan.).	4
	Tema atskleista pakankamai tiksliai. Aiški pagrindinė kalbėjimo mintis, bet ne visi iš jos kylantys ar į ją vedantys teiginiai tinkami, ne visai aiškiai atskleidžiama mokinio pozicija. Dauguma teiginių, įžvalgų pagrindžiami tinkamai pasirinktais argumentais	3
	Tema iš dalies atskleista. Pagrindinė kalbėjimo mintis ne visai aiški, pateikta keletas tinkamų teiginių, mokinio pozicija išsakoma nepakankamai aiškiai. Keletas teiginių pagrindžiami tinkamai pasirinktais argumentais.	2
	Tema atskleista nepakankamai. Pagrindinė kalbėjimo mintis nusakoma neaiškiai, pateiktas vienas kitas tinkamas teiginys, mokinio pozicija įvardijama nepakankamai tiksliai. Bent vienas teiginys pagrindžiamas tinkamai pasirinktu argumentu.	1
	Užduoties atlikimas neatitinka anksčiau aprašytų reikalavimų.	0

Kriterijus	Kriterijaus aprašas	Taškai
Atsižvelgimas į komunikavimo situaciją ir adresatą	Kalbėjimo intonacija, garsas ir tempas atitinka kalbinę situaciją. Mokinys aktyviai klausosi ir dalyvauja pokalbyje. Natūraliai (pagal pokalbio eigą) atsako į klausimus, logiškai susiedamas savo atsakymus su tekste ir pristatyme išsakytomis mintimis. Laikosi viešojo bendravimo etikos, problemų kėlimo, svarstymo, pritarimo ir prieštaravimo kultūros. Tinkamai naudoja verbalines ir neverbalines (gestus, akių kontaktą, mimiką, kūno kalbą) priemones.	3
	Kalbėjimo intonacija, garsas ir tempas atitinka kalbinę situaciją. Mokinys atidžiai klausosi ir dalyvauja pokalbyje. Atsako į klausimus, bet ne visai pavyksta savo atsakymus susieti su tekste ir pristatyme išsakytomis mintimis. Daugeliu atvejų laikosi viešojo bendravimo etikos, problemų kėlimo, svarstymo, pritarimo ir prieštaravimo kultūros. Naudoja verbalines ir neverbalines (gestus, akių kontaktą, mimiką, kūno kalbą) priemones.	2
	Intonacija, garsas ir tempas neatitinka kalbinės situacijos. Mokinys klausosi ir dalyvauja pokalbyje. Trumpai atsako į klausimus ir (arba) nesieja savo atsakymų su tekste ir pristatyme išsakytomis mintimis. Daugeliu atvejų laikosi viešojo bendravimo etikos, bet stinga problemų kėlimo, svarstymo, pritarimo ir prieštaravimo kultūros. Verbalines ir neverbalines (gestus, akių kontaktą, mimiką, kūno kalbą) priemones naudoja retai, ne visada tinkamai.	1
	Užduoties atlikimas neatitinka anksčiau aprašytų reikalavimų.	0

Kriterijus	Kriterijaus aprašas	Taškai
Kalbėjimo struktūra, minčių nuoseklumas	Ižangoje aiškiai nusakoma kalbėjimo tema. Mintys dėstomos nuosekliai, logiškai. Kalbėti baigiama pagrįstai apibendrinant (pvz., daroma išvada, keliamas klausimas ar pan.).	3
	Ižangoje užsimenama apie kalbėjimo temą. Pasitaiko nenuosekliai dėstomų minčių. Kalbėti baigiama apibendrinant (pvz., daroma išvada, keliamas klausimas ar pan.).	2
	Galima įžvelgti kalbėjimo įžangą. Dėstant mintis trūksta nuoseklumo, pastebima logikos trūkumų. Kalbėti baigiama be apibendrinimo arba apibendrinama ne visai tinkamai.	1
	Užduoties atlikimas neatitinka anksčiau aprašytų reikalavimų.	0
Kalbinė raiška ir taisyklingumas	Monologo ir dialogo metu kalbama sklandžiai, tinkamai formuluojami sakiniai, vartojamas deramas ir įvairus atitinkamo stiliaus (registro) žodynas. Vartojamos sąvokos tikslios ir tinkamos. Nepastebėta didelių gramatikos ir žodyno klaidų; gali pasitaikyti vienas kitas trūkumas; tariama, kirčiuojama ir intonuojama taisyklingai (galimas vienas kitas trūkumas).	3
	Monologo ir dialogo metu kalbama pakankamai sklandžiai, galimas vienas kitas sklandumo ir (ar) rišlumo trūkumas, keletas sakinių formulavimo pažeidimų; vartojamas deramas ir įvairus atitinkamo stiliaus (registro) žodynas. Vartojamos sąvokos tinkamos. Nepastebėta didelių gramatikos ir žodyno klaidų, gali pasitaikyti viena kita klaida; daugeliu atvejų tariama, kirčiuojama ir intonuojama taisyklingai (gali pasitaikyti keletas klaidų).	2
	Monologo ir dialogo metu kalbama ne visai sklandžiai; pasitaiko sakinių formulavimo pažeidimų, vartojamas iš dalies tinkamo stiliaus (registro), bet skurdus žodynas. Pasitaiko sąvokų vartojimo netikslumų. Daroma daug tarties, kirčiavimo, gramatikos ir žodyno klaidų, bet tai netrukdo suprasti išsakomų minčių.	1
	Užduoties atlikimas neatitinka anksčiau aprašytų reikalavimų.	0

I tarpinis atsiskaitymas iš mokinio reikalauja:

- kalbėti monologu (5 min.);
- kalbėti dialogu (5 min.);
- mintis dėstyti nuosekliai;
- kalbėti aiškiai, sklandžiai, rišliai;
- kalbėti taisyklingai;
- kalbant atsižvelgti į komunikavimo situaciją;
- laikytis kalbėjimo etikos reikalavimų.

I tarpinis atsiskaitymas iš mokinio reikalauja:

- perskaityti ir suprasti tekstą;
- nusakyti teksto temą / apibūdinti teksto tematiką;
- identifikuoti tekste analizuojamą problemą;
- įžvelgti / pastebėti / rasti sąsajų su šiandiena;
- pagrįsti arba paneigti tekste keliamų problemų aktualumą;
- išsakyti savo požiūrį į keliamas problemas;
- savą požiūrį pagrįsti remiantis tekstu ir asmenine / kultūrine patirtimi;
- atskleisti teksto tematikos ir problematikos supratimą ir patirtį platesniame kontekste.

Apie kā kalbēti?

Apie visuomenēs ir kultūros / literatūros problemas.

Naudingos nuorodos:

- Lituanistinio švietimo programa:
<https://nsa.vma.lm.lt/course/index.php?categoryid=25>.
- Literatūros pamokos su rašytojais:
<https://www.youtube.com/@lithuanianwritersunion7482>
- Konferencija, skirta lietuvių kalbos aktualijoms mokykloje:
<https://www.youtube.com/watch?v=Q1RZLYZqsV4&t=1330s>
- Kino ugdymo bazė: <https://www.keub.lt/filmu-katalogas/4.psl>
- N. Kardelio paskaitos: <https://www.youtube.com/watch?v=tu75pqjJoAo>;
<https://www.youtube.com/watch?v=aWk4A8vBmf8> ir kt.
- Radijo laidos: <https://www.lrt.lt/tema/alisa-miniotaite>
- Pilietiškumo mokykla: <https://www.pilietiskumomokykla.lt/>
- ...

Naudota medžiaga

- Įsakymas dėl 2023–2024 mokslo metų lietuvių kalbos ir literatūros įskaitos, tarpinių patikrinimų ir brandos egzaminų tvarkaraščių patvirtinimo: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/1d8f8290517211ee81b8b446907f594f>
- Lietuvių kalbos ir literatūros patikrinimai: <https://www.nsa.smm.lt/egzaminai-ir-pasiekimu-patikrinimai/2024-2025-m-pasiekimu-patikrinimai/lietuviau-kalba/>
- Kalbų valstybinių brandos egzaminų užduočių aprašas. Prieiga internetu: https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2023/10/VBE_uzduociu_aprasas_Kalbos.pdf
- Lietuvos respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymas dėl 2023–2024 mokslo metų lietuvių kalbos ir literatūros įskaitos, tarpinių patikrinimų ir brandos egzaminų tvarkaraščių patvirtinimo: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/1d8f8290517211ee81b8b446907f594f>
- Lietuvių kalbos ir literatūros bendroji programa (13 priedas). Prieiga internetu: https://e-seimasx.lrs.lt/rs/lasupplement/TAD/97b9f31340f311edbf47f0036855e731/597805006ff211ed8a47de53ff967b64/format/ISO_PDF/